

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 146/2021-35

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Roberta Šorla (sudca spravodajca) a sudcov Petra Straku a Martina Vernarského v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], zastúpeného [REDACTED], LL.M., PhD., advokátkou, [REDACTED], proti postupu Okresného súdu Bratislava I v konaní sp. zn. 2P/20/2020 takto

rozhodol:

1. Postupom Okresného súdu Bratislava I v konaní sp. zn. 2P/20/2020 **bolo porušené** základné právo sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 38 ods. 2 Listiny základných práv a slobôd a právo na prejednanie veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Okresnému súdu Bratislava I **prikazuje**, aby v konaní sp. zn. 2P/20/2020 konal bez zbytočných prietáhov.
3. Sťažovateľovi **priznáva** primerané finančné zadostučinenie **1 000 eur**, ktoré **je** mu Okresný súd Bratislava I **povinný** zaplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
4. Okresný súd Košice II **je povinný** nahradiť sťažovateľovi trovy konania **375,24 eur** a zaplatiť ich právnej zástupkyňi sťažovateľa do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

Odôvodnenie:

I.

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 21. januára 2021 domáha vyslovenia porušenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a čl. 38 ods. 2 Listiny základných práv a slobôd (ďalej len „listina“) a práva na prejednanie veci v primeranej lehote podľa čl. 6 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom okresného súdu.

Okrem toho sťažovateľ žiada, aby bolo okresnému súdu prikázané konať bez zbytočných prietáhov a aby mu bolo priznané finančné zadost'učinenie 1 000 eur a náhrada trov konania.

II.

2. Sťažovateľ podal 29. marca 2020 na okresnom súde návrh na nariadenie návratu jeho dvoch maloletých detí do krajiny obvyklého pobytu. Okresný súd nariadil pojednávanie na 29. máj 2020 s tým, že 7. mája 2020 mu bolo doručené ospravedlnenie neúčasti kolízneho opatrovníka. Dňa 18. mája 2020 bol súdu doručený návrh sťažovateľa na vydanie vhodného opatrenia a ospravedlnenie neúčasti sťažovateľa na pojednávaní. Dňa 26. mája 2020 požiadal advokát matky o odročenie pojednávania z dôvodu kolízie termínov, okresný súd posúdil žiadosť ako nedôvodnú. Dňa 29. mája 2020 z dôvodu neúčasti kolízneho opatrovníka nebolo pojednávanie vo veci samej otvorené a pojednávanie bolo odročené na 8. jún 2020. V tento deň sa uskutočnil výsluch matky a na účel výsluchu sťažovateľa bolo pojednávanie odročené na 22. jún 2020. Dňa 12. júna 2020 vydal okresný súd uznesenie o vhodnom opatrení, ktorým uložil matke zabezpečiť audiovizuálny kontakt sťažovateľa s maloletými deťmi trikrát do týždňa. Na pojednávaní 22. júna 2020 bol vypočutý sťažovateľ a na účel výsluchu maloletej bolo pojednávanie odročené na 29. jún 2020. Keďže sa na tento dátum okresnému súdu nepodarilo zabezpečiť tlmočníka pre matku a maloletú do jazyka maďarského a anglického, bolo pojednávanie nariadené na 10. júl 2020.

3. Na toto pojednávanie sa nedostavila matka a ani jej advokát, ktorému nebolo doručené predvolanie na pojednávanie. Pojednávanie tak bolo odročené na 15. júl 2020. Dňa 13. júla 2020 bolo okresnému súdu doručené ospravedlnenie neúčasti na pojednávaní advokáta matky a 14. júla 2020 žiadosť matky o preloženie termínu pojednávania. Súd však žiadosť o odročenie pojednávania neakceptoval. Pojednávanie konané 15. júla 2020 bolo z dôvodu neúčasti advokáta matky, matky a maloletej odročené na 7. august 2020. Dňa 15. júla 2020 vydal okresný súd uznesenie, ktorým nariadil výsluch maloletej a uložil matke zabezpečiť účasť maloletej na pojednávaní. Uznesením zo 17. júla 2020 nariadil okresný súd vhodné opatrenie, ktorým zakázal matke a sťažovateľovi opustiť územie Slovenskej republiky s maloletými deťmi bez súhlasu súdu, a nariadil zapísať zákaz do evidencie Úradu hraničnej a cudzineckej polície. Na pojednávaní konanom 7. augusta 2020 bol vykonaný výsluch maloletej, zároveň bola súdu predložená námietka zaujatosti sudkyne zo strany matky. Pojednávanie bolo odročené na 4. september 2020. Dňa 17. augusta 2020 sa k námietke zaujatosti vyjadrila sudkyňa a 24. augusta 2020 bola námietka zaujatosti predložená krajskému súdu, ktorý 3. septembra 2020 spis vrátil okresnému súdu bez rozhodnutia, keďže okresný súd na námietku nemal prihliadnuť podľa § 52 Civilného sporového poriadku.

4. Dňa 4. septembra 2020 bolo pojednávanie otvorené aj napriek neprítomnosti matky a na účel prednesu záverečných rečí a vyhlásenia rozhodnutia odročené na 10. september 2020. Toto pojednávanie bolo zrušené, keďže tajomníčka, ktorá mala pozitívne testovaného rodinného príslušníka na ochorenie COVID-19, bola v kontakte so sudkyňou a s jej asistentkou. Ďalší termín pojednávania 15. októbra 2020 bol zrušený pre práceneschopnosť sudkyne. Nový termín pojednávania bol nariadený na 19. október 2020, keď pojednávanie nebolo otvorené, keďže súd akceptoval žiadosť matky o nový termín pojednávania. Termín pojednávania bol nariadený na 6. november 2020. Tento termín pojednávania bol však z dôvodu vyhlásenia núdzového stavu a obmedzenia slobody pohybu a pobytu zrušený. Dňa 10. novembra 2020 bola okresnému súdu doručená žiadosť sťažovateľa o nariadenie termínu pojednávania. To sa napokon konalo

25. februára 2021 a okresný súd na ňom pripustil návrh právneho zástupcu matky na doplnenie dokazovania a pojednávanie odročil na 5. marec 2021.

5. Pojednávanie 5. marca 2021 bolo odročené na 8. marec 2021, pričom na tomto pojednávaní okresný súd rozhodol tak, že nariadil návrat maloletých detí do krajiny ich obvyklého pobytu. Dňa 6. apríla 2021 požiadala sudkyňa o predĺženie lehoty na vyhotovenie rozhodnutia. Uznesenie bolo vyhotovené 19. apríla 2021 a 21. apríla 2021 bolo doručené sťažovateľovi.

III.

6. Sťažovateľ poukazuje na čl. 11 Dohovoru o občianskoprávných aspektoch medzinárodných únosov detí, podľa ktorého sú justičné orgány povinné v konaní o návrat dieťaťa konať bez odkladu, pričom toto ustanovenie počíta so šesťtýždňovou lehotou na vydanie rozhodnutia. Sťažovateľ poukazuje na to, že v jeho rodinnoprávnej veci hrá čas dôležitú úlohu. V dôsledku oddiaľovania rozhodnutia sa vzťah medzi sťažovateľom a maloletými deťmi môže postupne strácať a jeho obnova bude zložitejšia.

7. Okresný súd k ústavnej sťažnosti uviedol, že ju považuje za neopodstatnenú, keďže v konaní sa nevyskytlo žiadne podstatné obdobie nečinnosti. Poukázal na fluktuáciu zamestnancov a sudcov okresného súdu, následne prerozdelenie spisov a z toho vyplývajúcu preťaženosť sudcov. Podľa okresného súdu za prietahy je zodpovedná Slovenská republika, a nie predseda súdu alebo jeho sudcovia.

8. Sťažovateľ k tomu uviedol, že vec nie je stále právoplatne skončená a že účastníci konania nezodpovedajú za nedostatočnú personálnu kapacitu súdu, a preto na svojej sťažnosti trvá.

IV.

9. Pri rozhodovaní o sťažnostiach pre porušenie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov a práva na prejednanie veci v primeranej lehote ústavný súd vychádza z toho, že ich účelom je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu a k odstráneniu stavu právnej neistoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu. Porušenie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov sa v zmysle judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) skúma vždy s ohľadom na konkrétne okolnosti prípadu, pričom sa zohľadňujú kritériá právna a faktická zložitosť veci, správanie účastníka a postup súdu (I. ÚS 41/02). Okrem toho sa prihliada aj na predmet sporu a jeho význam pre sťažovateľa (II. ÚS 32/02).

10. Pokiaľ ide o kritérium zložitosti veci, konanie o návrat maloletého do cudziny pri neoprávnenom premiestnení alebo zadržaní nie je po faktickej ani právnej stránke zložitú. Rozsah takéhoto konania je obmedzený len na otázky, či došlo k premiestneniu alebo zadržaniu dieťaťa, či premiestnenie alebo zadržanie bolo nezákonné a či existuje nejaká prekážka brániaca návratu dieťaťa. Všetky ostatné podstatné otázky, ktoré sa týkajú statusu dieťaťa a práv a zodpovedností rodičov, majú byť upravené súdmi v krajine obvyklého pobytu dieťaťa (López Guió proti Slovenskej republike, č. 10280/12, ods. 90, rozsudok z 3. júna 2014, Hohlholm proti Slovenskej republike, č. 35632/13, ods. 42, rozsudok z 13. januára 2015). Rozhodnutie o pobyte maloletého dieťaťa je osobitne citlivou statusovou záležitosťou a ako taká si vyžaduje osobitný dôraz na rýchly a efektívny postup okresného súdu (III. ÚS 410/2013, III. ÚS 196/2012). Okrem toho je podstatné

pripomenúť kritickú dôležitosť plynutia času v konaniach tohto typu, ktoré je často určujúce pri konečnom rozhodnutí vo veci (Hoholm proti Slovenskej republike, ods. 51, López Guió proti Slovenskej republike, ods. 97 a 109). Naliehavosti rozhodnutia v konaní o návrat maloletého zodpovedá aj § 134 ods. 1 Civilného mimosporového poriadku, podľa ktorého ak neexistujú dôvody hodné osobitného zreteľa, vydá súd rozhodnutie spravidla do šiestich týždňov od začatia konania.

11. K predĺženiu konania sťažovateľ žiadnym spôsobom neprispel a dĺžku konania predurčil postup okresného súdu. Okresný súd termín prvého pojednávania nariadil až dva mesiace po podaní návrhu. Celkom bolo nariadených pätnásť pojednávanií. Hneď prvé pojednávanie bolo odročené z dôvodu neprítomnosti kolízneho opatrovníka maloletých, hoci súd o jeho neúčasti vedel v dostatočnom predstihu. Ďalší termín pojednávania bol odročený z dôvodu, že sa súdu nepodarilo zabezpečiť tlmočníkov. K ďalšiemu odročeniu došlo v dôsledku nevykonania úpravy sudkyne na predvolanie matky a jej advokáta. Nedôvodné bolo i odročenie pojednávania z dôvodu vzniesenia námietky zaujatosti, na ktorú okresný súd nemal prihliadať. Po 4. septembri 2020 sa ďalšie pojednávanie uskutočnilo až 25. februára 2021. Hoci okresný súd rozhodol 8. marca 2021, uznesenie bolo vyhotovené až 19. apríla 2021.

12. Pokiaľ ide o zaťaženosť okresného súdu, treba uviesť, že systémové zlyhania pri správe súdnictva bez ohľadu na to, ktorý zo štátnych orgánov za ne zodpovedá, nemôžu byť dôvodom zmarenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov a nezbavujú Slovenskú republiku zodpovednosti za prietahy (II. ÚS 481/2017). Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov a ústavnej sťažnosti nie je pomenovanie príčin prietahov v konaní alebo vyvodenie zodpovednosti vo vzťahu k stranám, ich advokátom, sudcom, súdnej administratíve, predsedom súdov či k ministrom spravodlivosti. Účelom je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza sťažovateľ.

13. V konaniach o návrat protiprávne premiestneného alebo zadržaného dieťaťa je nutné rozhodovať v najkratšej možnej lehote. Za také obdobie je možné považovať lehotu šiestich týždňov. Vzhľadom na povahu prerokúvanej veci vyžadujúcej rýchly a efektívny postup nemožno považovať dobu viac ako roka, najmä vo vzťahu k už uvedenej šesťtýždňovej lehote, za ústavne akceptovateľnú. Okresný súd pri príprave pojednávanií nekonal efektívne, čo viedlo k zbytočným odročeniám pojednávanií. Preto ústavný súd vyslovil, že postupom okresného súdu boli porušené základné práva sťažovateľa podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, čl. 38 ods. 2 listiny a právo podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

14. Napadnuté konanie dosiaľ nie je právoplatne skončené a prietahy sa môžu vyskytnúť aj po vydaní rozhodnutia (porovnaj Zarembová proti Slovenskej republike, č. 7908/07, rozsudok z 23. novembra 2010, ods. 19). Preto bolo podľa čl. 127 ods. 2 ústavy okresnému súdu prikázané, aby v konaní konal bez zbytočných prietahov.

15. Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie. V prípade sťažovateľa priznanie primeraného finančného zadosťučinenia prichádza do úvahy. Pri určení jeho výšky ústavný súd vychádzal zo zásad spravodlivosti aplikovaných EŠLP, ktorý spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na okolnosti prípadu (porovnaj Apicella proti Taliansku, č. 64890/01, rozsudok komory z 10 novembra 2004, odsek 26).

S prihliadnutím na trvanie konania (viac než jeden rok) a význam sporu pre sťažovateľa (pobyt jeho maloletého dieťaťa) priznal ústavný súd sťažovateľovi finančné zadosťučinenie 1 000 eur.

V.

16. Zistené porušenie základných práv sťažovateľa odôvodňuje to, aby mu Okresný súd Bratislava I podľa § 73 ods. 3 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov úplne nahradil trovy konania, ktoré mu vznikli zastúpením advokátkou. Výška náhrady bola určená podľa vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“). Základná sadzba tarifnej odmeny za jeden úkon právnej služby je jedna šestina priemernej mzdy za predchádzajúci polrok (§ 1 ods. 3 v spojení s § 11 ods. 3 vyhlášky). Sťažovateľ má nárok na náhradu za dva úkony právnej služby v roku 2021 (prevzatie a príprava zastúpenia a podanie sťažnosti 2 x 177 eur), čo spolu s náhradou podľa § 16 ods. 3 vyhlášky (2 x 10,62 eur) predstavuje 375,24 eur.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 22. júna 2021

Robert Šorl
predseda senátu